

MODUULI 07: LASTEN KANSSA KOMMUNIKOIMINEN

M▲PChipp

EUROOPAN UNIONIN RIGHTS,
EQUALITY AND CITIZENSHIP (REC) -
OHJELMAN TUKEMA HANKE

LASTEN KANSSA KOMMUNIKOIMINEN

Millaisia aiemmat kokemuksesi aiheeseen liittyen ovat?

LASTEN KANSSA KOMMUNIKOIMISEN PERIAATTEET

- ▶ Tärkeää on **yhteistyö lapsen kanssa**: kysymyksiä kysymällä autetaan lasta oivaltamaan asioita itse (**sokraattinen menetelmä**) suoran neuvomisen sijaan.
- ▶ Kun lapsi oivaltaa itse ja kokee **"ahaa-elämyksiä"**, hän saa toimia oman kokemuksensa asiantuntijana.
- ▶ Haastattelija luo kontekstin, joka mahdollistaa kommunikaation.

LAPSIKESKEINEN LÄHESTYMISTAPA

- ▶ Tutustu lapseen.
- ▶ Rakenna **suhde** lapsen ja itsesi välille.
- ▶ Ilmaise, että **olet kiinnostunut** lapsesta ja tämän näkemyksistä.
- ▶ **Optimistinen asenne on avuksi**, vältä tuomitsemasta tai torumasta lasta.
- ▶ Pyri ymmärtämään lapsen elämää **lapsen näkökulmasta**.
- ▶ Ilmaise tietäväsi, että lapsella on erilaisia **vahvuuksia** ja haasteita.
- ▶ Selvitä **lapsen tavoitteet**.

LAPSIYSTÄVÄLLISEN KONTEKSTIN LUOMINEN

- ▶ **Pohdi sitä, millainen huone on** ja tapoja, joilla siitä voisi saada kotoisamman (istuimet, uloskäynti, materiaalit, lämpötila).
- ▶ **Hyödyllisiä materiaaleja** voivat olla esimerkiksi piirustusmateriaalit, nukketalot, palapelit, pelit, käsinuket, "tunteita kuvaavat" esineet, eläinlelut ja leikkiautot.
- ▶ Mieti myös **nimien käyttöä** – miksi lapsi haluaa itseään kutsuttavan / kuinka esittelet itsesi?
- ▶ **Tavoitteena on lämmin, empaattinen ja positiivinen ilmapiiri.**
- ▶ Mieti, miten tapaaminen alkaa – jo **odotushuoneessa**.

LAPSIYSTÄVÄLLISEN KONTEKSTIN LUOMINEN

- ▶ **Ole tietoinen lapsen reaktioista itseesi** (verbaaliset/non-verbaaliset) - miltä lapsesta tuntuu tulla tapaamaan sinua?
- ▶ Millaisia **kokemuksia** lapsella on **viranomaisista**? Mitä kysymyksiä hänellä voisi olla?
- ▶ **Mitä lapsi ajattelee itselleen seuraavaksi tapahtuvan** tai tehtävän? Mikä on lapsen käsitys siitä, miksi hän on tapaamisessa? Mitä mahdollisesti edustat lapselle?

PYRI SAAMAAN KUVA LAPSEN ELÄMÄSTÄ JA RAKENTAMAAN LUOTTAMUSTA VÄLILLENNE

- ▶ Tutustu lapseen henkilönä – kaikki minusta /oma galaksini / oma maailmani / elämäni mainoksena / elämä lauluna tai räppinä.
- ▶ Kysy lapselta hänen kiinnostuksen kohteistaan, harrastuksistaan tai lempiasioistaan (eläin, ruoka, harrastus, Tv-ohjelma, aine koulussa, vuodenaika, urheilulaji jne.).
- ▶ Tuo tilanteeseen huumoria ja leikkisyyttä ja anna kuva, että olet aidosti kiinnostunut tutustumaan lapseen ja oppimaan, mistä hän pitää.

PYRI SAAMAAN KUVA LAPSEN ELÄMÄSTÄ JA RAKENTAMAAN LUOTTAMUSTA VÄLILLENNE

All About Me!

My Name: Casey McQuote

My Age: 8

My favorite places to go: Niagara Falls

My favorite color: green

My favorite foods: Ice cream

My favorite book: Diary of a Wimpy Kid

My favorite things to do: Play with my kitty

Name: _____

All About Me.....

Favorite Color...

3 words to describe me...

Favorite Hobby...

Favorite Book...

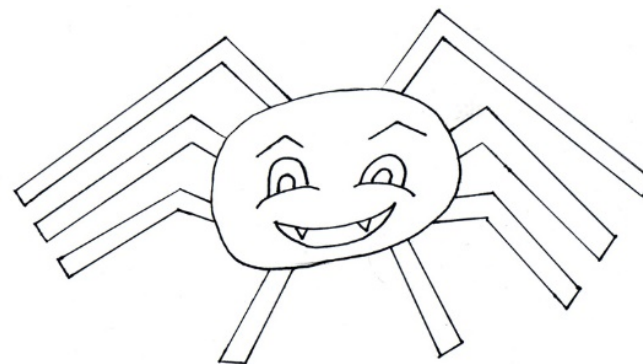
Favorite Food...

My family...

MUITA HYÖDYLLISIÄ TIEDONKERUUVÄLINEITÄ, JOILLA SAA LAAJEMMAN KUVAN TILANTEESTA

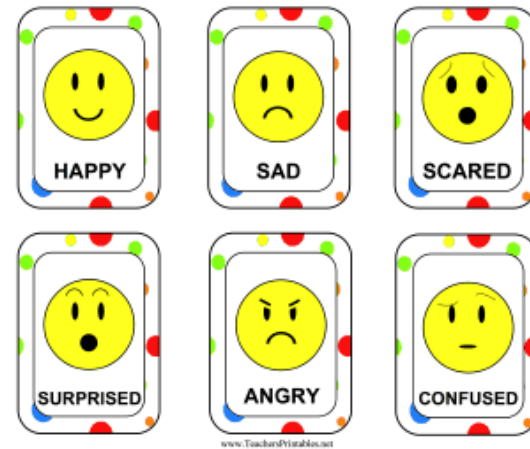
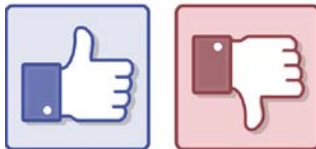
- ▶ sukupuu
- ▶ hämähäkkikartta
- ▶ miellekartta
- ▶ aikajana – aurinko ja sade, kivet ja ruusut, hymiöt ja surulliset naamat – anna lapsen valita
- ▶ tunnesäkit
- ▶ elämänpuu
- ▶ tunneilmaisuvälineet (tunnepallo, dominot, tunnekortit, tunnebingo, leimat jne.)

MUITA HYÖDYLLISIÄ TIEDONKERUUVÄLINEITÄ, JOILLA SAA LAAJEMMAN KUVAN TILANTEESTA

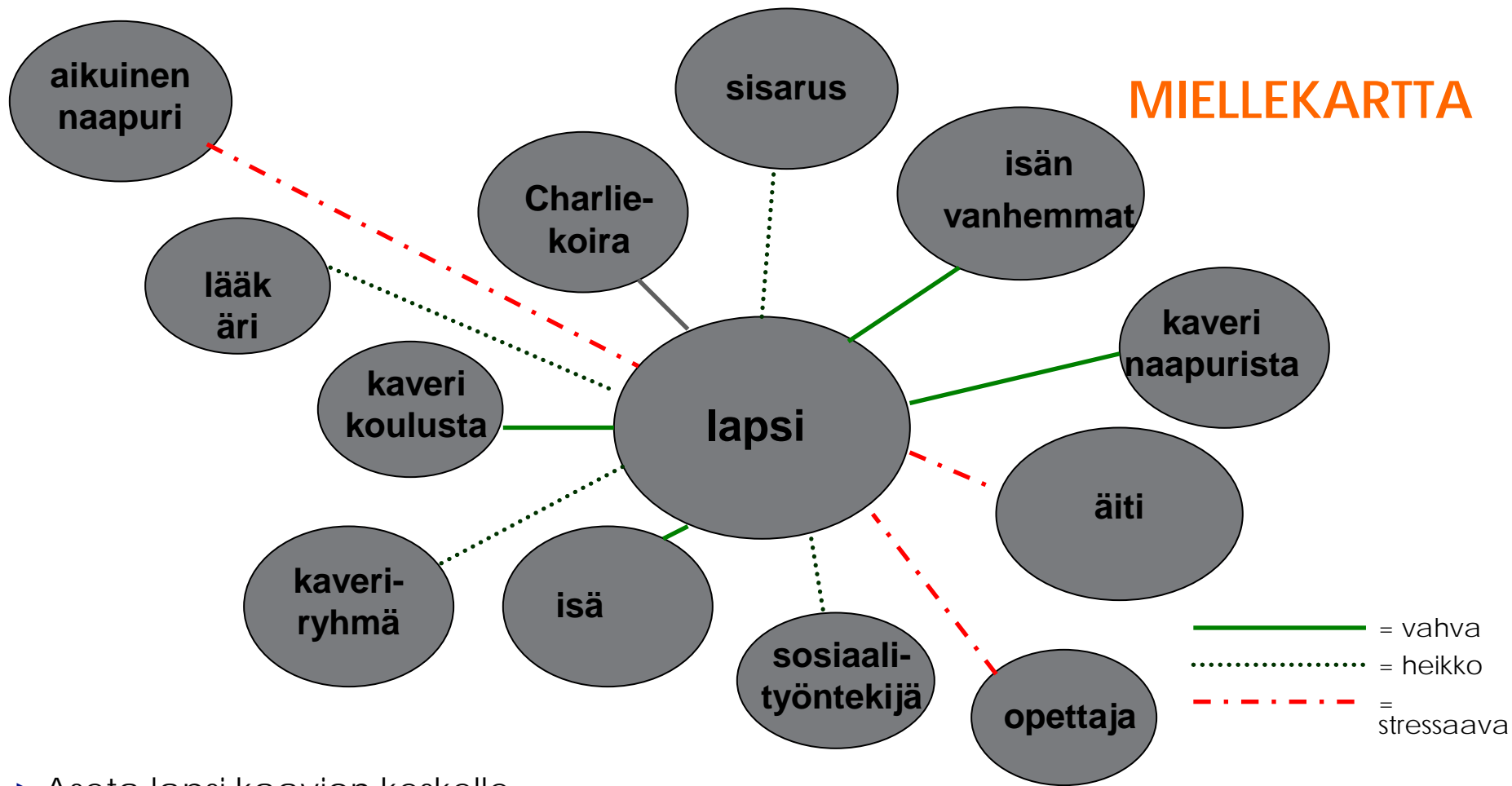

VINKKEJÄ:

- ▶ merkit ja symbolit
- ▶ kuvat
- ▶ lelut
- ▶ kuvakommunikaatio
- ▶ nopat
- ▶ esineet esittämässä ihmisiä
- ▶ piirtäminen
- ▶ tarinat, lorut, laulut

MIELLEKARTTA

- ▶ Aseta lapsi kaavion keskelle.
- ▶ Määrittele, ketkä ihmiset tai toimijat ovat tärkeitä ja lisää ympyröitä tarpeen mukaan.
- ▶ Ilmaise ympyröiden väliset yhteydet viivoin.
- ▶ Erilaiset viivat merkitsevät erilaisia suhteita.

ERI TAPOJA LAPSEN TAVOITTEIDEN SELVITTÄMISEEN

- ▶ "3 toivetta" -kysymys
- ▶ taikasauva
- ▶ kristallipallo
- ▶ taikaovi
- ▶ lampun henki
- ▶ aikakone

KEHUMISEN TÄRKEYS

On erittäin tunnistaa lapsen panostus, huomioida se ja **kehua lapsen osallistumista**, vahvuuksia ja taitoja.

LAPSEN KEHITYS, KOMMUNIKAATIOTAIDOT JA - TARPEET

- ▶ Vastasyntyneet: 0–12 kuukautta
- ▶ Pikkulapset: 12–36 kuukautta
- ▶ Esikoululaiset: 3–6 vuotta
- ▶ Koululaiset: 6–12 vuotta
- ▶ Nuoret: 12–18 vuotta

VASTASYNTYNEET: 0–12 KUUKAUTTA

Vastasyntyneet kommunikoivat jokeltamalla, ynähtelemällä ja ähkimällä, ilmeillä, itkulla ja liikkeillä (keho, silmät, kädet jne.). Tunnista nämä merkit ja kannusta vauvaa kommunikoimaan:

- ▶ Reagoi nopeasti – lohduta kun lapsi itkee, hymyile takaisin.
- ▶ Anna liikkeille merkitys.
- ▶ Käytä korkeaa, laulavaa äänensävyä ja liioteltuja ilmeitä (suuret silmät). Näin saat kiinnitettyä lapsen huomion ja autat tätä keskittymään kommunikointiin.

PIKKULAPSET: 12–36 KUUKAUTTA

Pikkulapset kommunikoivat elein, äännähdyksin ja 1-2 sanan lausein. He ilmaisevat positiivisia ja negatiivisia tunteita ilmeillä ja kehon liikkeillä.

- ▶ Vastaa nopeasti.
- ▶ Laajenna lapsen viestejä. Koosta lyhyitä lauseita lapsen käyttämien sanojen ja eleiden pohjalta.
- ▶ Anna pikkulapselle vain yksi ohje kerrallaan.
- ▶ Auta tunteiden nimeämisessä.
- ▶ Selitä pyyntöjesi merkitys.

ESIKOULULAISET: 3–6 VUOTTA

Esikoululaiset alkavat käyttää kokonaisia lauseita. Esikoululaisten voi olla vaikeaa kertoa tarinaa loogisessa järjestyksessä, mutta he osaavat kuitenkin jäsenellä tarinan eri vaiheet.

- ▶ Esikoululaiset puhuvat mielellään aiemmista kokemuksistaan.
- ▶ Joskus he puhuvat mielellään myös kuvitelluista kokemuksista.
- ▶ He kertovat mielellään itsestään leikkiessään/piirtäessään tms.
- ▶ Kysy kysymyksiä aiemmista tapahtumista.
- ▶ Rohkaise esikoululaista puhumaan tunteistaan – positiivisista ja negatiivisista.
- ▶ Tarjoa mahdollisuuksia mielikuvitukseen perustuviin leikekihin.

KOULULAISET: 6-12 VUOTTA

Kouluikäiset lapset puhuvat kokonaisiin lausein, kysyvät enemmän kysymyksiä ja kaipaavat enemmän perusteluja sille, miksi asiat ovat niin kuin ne ovat.

- ▶ He pystyvät ymmärtämään toisen ihmisen näkökulman ja keskustelemaan siitä sekä alkavat hahmottaa oman käytöksensä vaikuttavan muihin.
- ▶ He pystyvät käsittelemään suurempia tietomääriä yhdellä kertaa ja voivat aikuisten avustuksella osallistua merkityksellisesti tavoitteiden asettamiseen ja ongelmanratkaisuun.
- ▶ Suhteet samanikäisiin lapsiin käyvät yhä tärkeämmiksi.
- ▶ Opeta lasta selvittämään konflikteja tehokkaasti.
- ▶ Harjoitelkaa muiden kanssa toimimista näyttelemällä erilaisia tilanteita, jotta lapsi voi oppia ongelmanratkaisua.

NUORET: 12-18 VUOTTA

Nuoret ovat kiinnostuneita puhumaan itsestään ja suhteestaan muihin ihmisiin lapsia syvällisemmin.

- ▶ He haluavat tietää, mitä toiset ajattelevat heistä ja mitä heitä kohtaan tunnetaan.
- ▶ He haluavat puhua siitä, kuinka he eroavat vanhemmistaan ja alkavat tiedostaa sen, että vanhemmat eivät olekaan täydellisiä ihmisiä.
- ▶ Nuoret ovat negatiivisempia ja joutuvat herkemmin konflikteihin.
- ▶ Ole hienotunteinen ja kunnioita heidän kokemustaan tilanteesta.
- ▶ Näe jokainen keskustelu tilaisuutena.
- ▶ Osoita kiinnostusta – kysy kysymyksiä ja pyydä nuorta selittämään asioita.
- ▶ Ole joustava.

LAPSET, JOILLA ON ERITYISTARPEITA

M▲PChiPP

VAMMAISIA LAPSIA TULEE KUNNIOITTA

- ▶ Henkilön identiteetti kehittyy lapsuusaikana. Siksi on tärkeää kohdella vammaisia lapsia kunnioittavasti ja huomaavaisesti.
- ▶ Vammaiset lapset kuulevat paljon negatiivisia sanoja: uhri, kärsimys, vamma.
- ▶ Usein vammaiset lapset valitsevat mieluummin kommunikoimisesta kieltäytymisen kuin ottavat riskin, että heitä kohdellaan huonosti tai heidät jätetään huomioimatta.
- ▶ Siksi heidän kanssaan kommunikoiminen voi vaatia enemmän aikaa kuin keskivertolapsen kanssa kommunikointi. Jokainen lapsi on yksilö ja pitää tietynlaisesta kommunikaatiosta. Lapset, joilla on erityistarpeita saattavat tarvita sellaista lääketieteellistä apua, jota vanhemmat eivät pysty tarjoamaan.

KUINKA KOMMUNIKOISIT NÄISTÄ VAMMOISTA KÄRSIVIEN LASTEN KANSSA?

- ▶ kuurous
- ▶ mykkyys
- ▶ autismi
- ▶ aspergerin syndrooma
- ▶ downin syndrooma

KOMMUNIKOINTITAPOJA

- ▶ musiikki
 - ▶ kosketus
 - ▶ taide
 - ▶ liikkeet
 - ▶ sosiaaliset tarinat
 - ▶ teknologia
 - ▶ eleet
 - ▶ motivoiminen
 - ▶ viittomakieli
 - ▶ tulkki
-
- ▶ lapset joilla on erityistarpeita: puhu samalla tavalla kuin muillekin lapsille
 - ▶ siirtymäajat

LAPSET OIKEUDESSA

M▲PChiPP

MUISTETTAVAA:

- ▶ vältä puolueellisuutta
- ▶ videoi
- ▶ haastattele lasta yksin
- ▶ rakenna aluksi luottamusta itsesi ja lapsen välille
- ▶ harjoittele haastattelua
- ▶ Anna selkeät ohjeet:
 - ▶ En ollut paikalla, enkä tiedä mitä tapahtui. Kerro minulle kaikki, mitä muistat.
 - ▶ Jos et tiedä vastausta kysymykseen, on ok sanoa "En tiedä." – ethän esitä arvauksia.
 - ▶ Jos et muista kaikkea, sekin on ok. Voit vain sanoa "En muista."

- ▶ Kysy avoimia kysymyksiä ja rohkaise lasta kertomaan aiheesta vapaasti.
 - ▶ Tiedätkö miksi olet täällä juttelemassa kanssani?
 - ▶ Nyt kun olemme tutustuneet vähän, haluaisin puhua sinulle siitä, miksi olet täällä tänään. Kertoisitko, miksi olet täällä juttelemassa kanssani?
 - ▶ Olen kuullut, että perheessäsi on tapahtunut jotakin. Kerro minulle perheestäsi.
- ▶ Yhdistä tarkkoihin kysymyksiin avoimempia keskustelunavauksia.
- ▶ Vältä painostamista, suostuttelua, tiedon/ehdotusten tarjoamista lapselle, johdattelevia kysymyksiä ja toistamista.
- ▶ Vältä leikkejä ja kuvitelmia.
- ▶ Vältä vahvistamasta tiettyjä vastauksia.

LASTEN HAASTATTELEMINEN

...rikosoikeudellisen tutkinnan yhteydessä

SELVITÄ LAPSEN KÄSITYS TILANTEESTA

- 1) Pyri maksimoimaan lapselta saatava tieto.
- 2) Pyri samalla minimoimaan saatavaa tietoa vääristävät tekijät (eli virheet).
- 3) Tee tämä lapsiystävällisellä tavalla ja lapsen kehitystaso (eristysesti kielellinen osaaminen) huomioiden.

HAASTATTELEMINEN

▶ Alttius johdattelulle (määritelmä ja esimerkit)

- ▶ Johdatteleva kysymys on kyseessä silloin, kun haastattelija antaa haastateltavalle tietoa, jota haastateltava ei ole vielä maininnut.

▶ Käytä avoimia kysymyksiä:

- ▶ Rohkaise lasta kertomaan tarkemmin!
- ▶ Pyydä lapselta lisätietoa kaikista aiheista.
- ▶ Älä oleta tietäväsi, mitä lapsi tarkoittaa.

▶ Hoidon ja arvioinnin erot

- ▶ hoidon peruslähtökohta: sinä ja asiakas perehdytte yhdessä subjektiiviseen, narratiiviseen totuuteen asiakkaan elämästä
- ▶ arviointi: pyrit saamaan objektiivisemmän kuvan tilanteesta, "Mitä on tapahtunut?"

LASTEN HAASTATTELEMISEN PÄÄTAVOITTEET

- ▶ saada mahdollisimman paljon tietoa
- ▶ minimoida vääristävät tekijät (ja muut virheet)
- ▶ lapsen (kielellisen) kehityksen sekä sen, paljonko hän ymmärtää prosessista, huomioiminen

Joskus on parasta lapselle, että tätä ei haastatella:

- ▶ Lapsi voi esimerkiksi olla liian nuori, jotta hän voisi tarjota arvioitavaan asiaan liittyvää merkityksellistä tietoa.
- ▶ Avioerotilanteissa pienet lapset harvoin pystyvät tarjoamaan mitään hyödyllistä tietoa omista mielipiteistään yksittäisessä haastattelussa.
- ▶ Näissä tilanteissa tulee toteuttaa arviointi (Moduuli 5: Analysointi ja ymmärtäminen).

KIITOS AJASTANNE!

M▲PChipp

KOLOFONI

- ▶ Tämä kansainväliseen käyttöön tarkoitettu koulutusmateriaali on tuotettu osana **MAPChiPP**-projektia (**Multi-disciplinary Assessment and Participation in Child Protection Proceedings: training program with modules and toolbox, international network**).
- ▶ Tämä yhteistyöprojekti on Euroopan unionin **Rights, Equality and Citizenship (REC) -projektin tukema hanke**. Sen toteutukseen ovat osallistuneet seuraavat lastensuojelujärjestöt: Das Deutsche Institut für Jugendhilfe und Familienrecht e. V. (Saksa), Család, Gyermek, Ifjúsági Egyesület (Unkari), Lastekaitse Liit (Viro), Nederlands Jeugdinstituut (Hollanti) ja Child and Family Training (UK).
- ▶ **Moduuli 07: Lasten kanssa kommunikointi** on pääasiallisesti Lastekaitse Liiton tutkijoiden (Helen Karu ja Kiira Gornischeff) kehittämä.
- ▶ Haluamme kiittää seuraavia henkilöitä heidän merkittävästä tuestaan tämän materiaalin valmistelussa: tri Arnon Benotovim, Tom Pakkanen ja tri Thomas Meysen.
- ▶ © 2017 **MAPChiPP-hankekonsortio** Kaikki oikeudet pidätetään.